

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto
Miten parantaa vihreän kehityksen ohjelman tarkoituksenmukaisuutta
(oma-aloitteinen lausunto)

(C/2024/6877)

Esittelijä: **Alena MASTANTUONO**

Neuvonantaja	Petr ZAHRADNÍK (esittelijän neuvonantaja)
Komitean täysistunnon päätös	15.2.2024
Oikeusperusta	työjärjestyksen 52 artiklan 2 kohta
Vastaava jaosto	"sisämarkkinat, tuotanto ja kulutus"
Hyväksyminen jaostossa	5.9.2024
Hyväksyminen täysistunnossa	19.9.2024
Täysistunnon numero	590
Äänestystulos (puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	173/9/10

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) antaa täyden tukensa vihreän kehityksen ohjelmalle. Tämän eurooppalaisen sopimuksen tavoite on pysynyt ennallaan, mutta sen soveltamisala, etenemistahti ja rakenne ovat kehittyneet ajan mittaan. Sitä on arvioitava, jotta voidaan reagoida eksogeenisiin häiriöihin, geopolittiseen tilanteeseen sekä teknologiseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen kehitykseen ja ottaa huomioon tähän mennessä saavutettu edistys alkuperäisiä tavoitteita unohtamatta. Vihreän kehityksen ohjelman ensimmäinen uudelleenkaliointi tapahtui, kun Venäjä hyökkäsi Ukrainaan ja tarve taata energian toimitusvarmuus korostui. Tämä osoittaa, että vihreän kehityksen ohjelmaa on tarkistettava, jotta voidaan tasapainottaa ympäristöön, talouteen, yhteiskuntaan ja turvallisuuteen liittyvät näkökohdat, mukaan lukien elintarvikkeiden toimitusvarmuus.

1.2 Vihreän kehityksen ohjelman onnistuminen on kiinni sen realistisesta suunnittelusta, asianmukaisesta täytäntöönpanosta, kattavasta kartoittamisesta, seurannasta ja säännöllisestä arvioinnista. Toimenpiteiden seuranta ja arviointi ei ole ollut toistaiseksi järjestelmällistä eikä säännöllistä. Vihreän kehityksen ohjelmaa koskevasta lainsäädännöstä johtuvia velvoitteita, toimenpiteitä ja oikeuksia tai erilaisten sektori- ja teknologiakohtaisten tavoitteiden keskinäistä suhdetta ei ole esitetty julkisesti kattavalla tavalla. Tämä vaikuttaa sääntöjen ymmärtämiseen sekä niiden noudattamisen että valvonnan kannalta. ETSK kehottaa Euroopan komissiota aloittamaan vihreän kehityksen ohjelman puitteissa toteutettujen toimenpiteiden kartoituksen, jotta voidaan välttää päällekkäisyyttä, ristiriitoja ja rasitteiden kasautumista, ja asettamaan julkisesti saataville verkossa olevan tulostaulun, jossa esitetään kunkin jäsenvaltion edistytyn.

1.3 ETSK korostaa, että toimenpiteiden paremman kartoituksen ohella on myös tarpeen seurata tehokkaasti niiden täytäntöönpanoa. Sen lisäksi, että Euroopan komissio vastaa seurannasta, ETSK:lle olisi annettava valtuudet ja tarvittavat resurssit, jotta se voisi toimia vihreän kehityksen ohjelman täytäntöönpanon riippumattomana valvojana. Kansalaisyhteiskunnan edustajana komitea pystyy luomaan tosiasioihin perustuvan kuvan vihreän kehityksen ohjelman eri pilareissa saavutetusta edistyksestä ja osoittamaan puutteiden syyt tai tunnistamaan mahdolliset kehityskohteet.

1.4 EU:n kansalaiset pitävät ilmastotoimien toteuttamista kiireellisenä, joten on tärkeää, että vahingoista ja saastumisesta maksettavat maksut ovat kohtuullisia ja oikeudenmukaisia. ETSK tähdentää, että oikeudenmukaisella siirtymällä olisi oltava keskeinen asema EU:n seuraavalla poliittisella asialistalla niin, että sille luodaan vakaa kehys, jolla voidaan edistää hiilineutraalia taloutta vaarantamatta entisestään haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten ja alueiden sosioekonomisia mahdollisuuksia.

1.5 ETSK huomauttaa, ettei Eurooppa ole erillinen suhteessa muuhun maailmaan ja että jokaisen toimen, jonka EU toteuttaa, on edistettävä kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä maailmanlaajuisesti. Teollisuuden siirtäminen EU:n ulkopuolelle ei edistä päästöjen maailmanlaajuisista vähentämistä vaan itse asiassa johtaa todennäköisesti hiilivuotoon erityisesti tietyillä aloilla. Tämä tarkoittaa, että EU:n uudella toimikaudella on otettava huomioon vihreän kehityksen ohjelman puitteissa toteutettujen toimien laajemmat vaikutukset ja korjattava toimenpiteet, jotka vievät kehitystä vastakkaiseen suuntaan, osallistaen työmarkkinaosapuolet, toimialajärjestöt, työnantajajärjestöt ja kauppakamarit, jotta voidaan kehittää toimintapolitiikkoja, jotka antavat yrityksille mahdollisuuden vahvistaa kilpailukykyään ja säilyttää työvoimansa.

1.6 ETSK ehdottaakin korjaavia toimenpiteitä. Niillä voitaisiin poistaa päällekkäisyyksiä, keskenään ristiriitaisia säännöksiä sekä kohtuuttomia ja tarpeettomia hallinnollisia rasitteita tai mukauttaa määräaikoja ja sääntöjä, joita ei pystytty noudattamaan tarvittavan teknologian tai infrastruktuurin puuttumisen vuoksi.

1.7 Koska jokaisen toimijan on otettava huomioon yhden sijaan useita säädöksiä, toiminnan harjoittamisesta tulee EU:ssa monimutkaista. Lausunnossa annetaankin esimerkkejä säännöksistä, jotka eivät vastaa tarkoitustaan ja lisäävät monimutkaisuutta ja epävarmuutta markkinatoimijoiden kannalta. Uudet säännöt ja eri säädöksistä johtuvat velvoitteet ovat lisääntymässä huomattavasti, ja sen sijaan, että yritykset voisivat investoida vihreään siirtymään, ne joutuvat palkkaamaan lisää henkilöstöä selviytyäkseen hallinnollisesta taakasta. Myös säännösten erilaiset kynnysarvot ja kriteerit lisäävät byrokratiaa. Tästä johtuen eurooppalaisilla pienillä ja keskisuurilla yrityksillä on kasvuvaikeuksia, sillä toiminnan laajentamisesta seuraa entistä tiukempia vaatimuksia. Sääntelykehikseen on ryhdyttävä viipymättä soveltamaan järjestelmällisempää lähestymistapaa parantamalla vaikutustenarviointeja ja vahvistamalla paremman sääntelyn välineitä.

1.8 ETSK kehottaa omaksumaan vihreän kehityksen ohjelman mukaisten investointien rahoittamisessa kunnianhimoisemman ja järjestelmällisemmän toimintamallin. Nykyisen valtavan kuilun kaventaminen edellyttää julkisten investointien maksimoimista ja yksityisen pääoman käyttöön saamista. Jotta EU voi varmistaa yksityisten rahoituslähteiden vahvan osuuden, sen olisi motivoitava pankkeja investoimaan enemmän "puhtaisiin" hankkeisiin, joita ne pitävät riskialttiina operaatioina. Pankkeihin ja rahoituslaitoksiin kohdistuu kaksi päinvastaista riskiä. Yhtäältä ne pelkäävät, etteivät ne ole riittävän vihreitä eivätkä täytä kunnianhimoisen luokitusjärjestelmän vaatimuksia, ja toisaalta niiden riskinhallintayksiköt pitävät hyvin usein vihreitä hankkeita liian riskialttiina, koska niistä on vähän aiempaa tietoa ja kokemusta.

1.9 ETSK ehdottaa myös, että aloilla, joilla hiilestä irtautuminen on vaikeaa, hyödynnetään perusteellisen pitkän aikavälin kustannus-hyötyanalyysin pohjalta kaikkia väliaikaisia lähteitä eikä aseteta lähteille tai teknologioille tiukkaa nettopäästöttömyysvaatimusta. Kilpailukykyä painottava monivuotinen rahoituskehys, jolla on enemmän resursseja ja rahoitusvälineitä, on jatkossa ratkaisevan tärkeä vihreän kehityksen ohjelman kalibroinnin ja rahoituksen kannalta.

1.10 ETSK myös kehottaa komissiota kokomaan vihreän kehityksen ohjelman piiriin kuuluvat eri rahoitusohjelmat verkossa yhteen paikkaan kattavalla ja käyttäjäystävällisellä tavalla. On erittäin tärkeää edistää laajempaa tietämystä EU:n ja jäsenvaltioiden tarjoamista rahoitusmahdollisuuksista portaaleilla, jotka tuovat esille eri rahoituslähteiden väliset synergiat. Kansalliset portaalit voidaan yhdistää olemassa oleviin EU:n portaaleihin, kuten kriittisiä raaka-aineita ja nettonollateknologioita koskeviin portaaleihin ja STEP-kehysvälineen portaaliin.

1.11 Vihreän kehityksen ohjelman laatimisessa on noudatettava teollisuusstrategiaa, jossa huolehditaan teollisuuden ilmastosiirtymän ja teknologisen muutoksen koordinoinnista ja varmistetaan, ettei Eurooppa menetä kilpailukykyään, työpaikkojaan ja verotulojaan. Valtavat investointikustannukset ja tulevat hyödyt (mukaan lukien negatiivisten ulkoisvaikutusten mahdollisimman pitkälle menevä poistaminen) on saatettava pitkällä aikavälillä tasapainoon. Investointikustannusten on tästä syystä oltava suoraan yhteydessä niiden tuottoon, hyötyihin, kannattavuuteen ja liiketoimintamahdollisuuksiin pitkällä aikavälillä. Samalla on otettava huomioon toimien toteuttamatta jättämisestä aiheutuvat kustannukset.

2. Perustietoa

2.1 Euroopan vihreän kehityksen ohjelmalla pyritään muuttamaan EU:n taloutta ja yhteiskuntaa ilmastonmuutoksen, saastumisen ja luonnon monimuotoisuuden vähenemisen kielteisten vaikutusten lieventämiseksi. Se koskee siten kaikkia politiikan aloja, kuten ilmastoa, ympäristöä, luonnon monimuotoisuutta, energiaa, liikennettä, teollisuutta, maataloutta, elintarvikkeita ja kestävästä rahoitusta.

2.2 Vihreän kehityksen ohjelman onnistuminen edellyttää kokonaisvaltaista ja monialaista lähestymistapaa, jossa kaikki asiaankuuluvat toimintaloikat edistävät tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti ilmastoon, saastumiseen ja luonnon monimuotoisuuteen liittyvän lopullisen tavoitteen saavuttamista. Tämä tarkoittaa myös sitä, että jos havaitaan päällekkäisyyttä, yhteensopimattomuutta tai hiilivuotoa, asia olisi korjattava.

2.3 Vihreän kehityksen ohjelman mukainen vihreän siirtymän prosessi on kestänyt jo lähes viisi vuotta, ja siitä on saatu hyödyllistä kokemusta, josta voidaan ottaa oppia. Komission tiedonannossa kansallisten ilmasto- ja energiasuunnitelmien arvioinnista ⁽¹⁾ esitetään kokonaiskuva vihreän siirtymän tulosten ilmastotähtäyksistä EU:ssa. Siinä korostetaan, että EU ei itse asiassa ole saavuttamassa 55-valmiuspaketin tavoitetta, vaan suunnitelmien mukaiset vuoteen 2030 mennessä saavutettavat päästövähennykset ovat todellisuudessa jäämässä 51 prosenttiin (55 prosentin sijaan). Samaan aikaan EU on jäänyt jälkeen myös muiden vuodelle 2030 asetettujen energiasiirtymätavoitteiden saavuttamisessa: suunnitelmien perusteella uusiutuvien energialähteiden osuutta ollaan nostamassa todellisuudessa noin 39 prosenttiin (eikä 42,5 prosenttiin, kuten 55-valmiuspaketissa edellytetään) ja energiatehokkuustoimenpiteillä ollaan saavuttamassa energiankulutuksessa 5,8 prosentin vähennys (edellytetyn 11,7 prosentin sijaan).

2.4 Myös energiakriisi on asettanut haasteita vihreän kehityksen ohjelman toimille, sillä sen yhteydessä prioriteettina on ollut toimitusvarmuus ja infrastruktuurin häiriönsietokyky. Energiansäästöön ja puhtaan energian käyttöönoton nopeuttamiseen tähtäävien uusien toimenpiteiden lisäksi REPowerEU-suunnitelmaan sisältyvillä EU:n toimilla on mahdollistettu hiilen käyttäminen sähköntuotannossa tarkoitettua pidempään ja tunnustettu ydinvoiman ja EU:n omien kaasuvarojen merkitys. Tämä on johtanut siihen, että joitakin 55-valmiuspaketin toimenpiteitä on mukautettu uuteen tilanteeseen.

2.5 EU on siirtymässä toimenpiteiden toteuttamisvaiheeseen. Vaikka kaikkia sääntöjä ei ole vielä pantu kokonaan täytäntöön, osa niistä on otettu jo käyttöön ja osa on jopa lähestymässä uudelleentarkasteluvaihetta. Näin tarjoutuu erinomainen tilaisuus vihreän kehityksen ohjelman tuloksellisuuden analysointiin.

2.6 Nykyinen tapa edetä kohti vihreää siirtymää on alkanut jo aiheuttaa haasteita osalle yhteiskunnasta. Ulkoisten häiriöiden lisäksi myös hintapaineet ja siirtymän kustannukset ovat käyneet ilmeisiksi kansalaisille. Myös markkinatoimijat ovat huomanneet kykynsä kilpailla globaalien toimijoiden kanssa heikentyneen.

2.7 Vaikka siirtymä tulee halvemmaksi kuin sen toteuttamatta jättäminen, se on silti kallis ja edellyttää vuosittain yli 620 miljardin euron lisäinvestointeja ⁽²⁾ vihreän kehityksen ohjelman ja REPowerEU-suunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi. Yksityinen sektori ei selviydy tästä yksin, ja toimia tuetaan taloudellisesti oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta ja modernisaatio- ja innovaatorahastoista, pakollisella osuudella monivuotisesta rahoituskehiksestä sekä Next Generation EU -välineen määrärahoilla. Sosiaalinen ilmastorahasto on vielä valmisteluvaiheessa. Se, että näitä julkisia varoja käytetään yksityisten investointien lisäämiseksi ja että varmistetaan julkisten rahoitusohjelmien suuri kerrannaisvaikutus, on ensiarvoisen tärkeää.

3. Yleistä

3.1 Jotta ilmastotavoitteet voitaisiin saavuttaa, EU:n toimielinten olisi uusissa olosuhteissa sisällytettävä vihreän kehityksen ohjelmaan yhteiskunnan kehityksen ja valmiuksien mukaan sovitut oikeat keinot ja ehdot ja kalibroitava uudelleen ne toimintapolitiikat, jotka eivät ole tehokkaita. Vihreän kehityksen ohjelman hintana ei saisi olla vahingon tuottaminen Euroopan teollisuusjärjestelmälle, työnteekijöiden hyvinvoinnille tai EU:n talouden kilpailukyvyille, jonka pääasiallisena perustana ovat terveet ihmiset ja kukoistavat ekosysteemit.

⁽¹⁾ COM(2023) 796 final.

⁽²⁾ Strateginen ennakointiraportti 2023.

3.2 Vihreän kehityksen ohjelman olisi oltava tasapainoinen, jotta siinä voitaisiin ottaa huomioon talouden, ympäristön ja yhteiskunnan hyvinvointi sekä turvallisuusnäkökohdat. Vihreän kehityksen ohjelmalle on annettava vankka tuki, sillä meidän on sopeuduttava ilmastonmuutokseen, vähennettävä saastumista ja palautettava luonnon monimuotoisuus. Vihreän kehityksen ohjelma on kuitenkin asetettava oikealle uralle, jotta ihmiset voivat olla osa vihreää siirtymää. Eri eturyhmien, myös teollisuuden⁽³⁾, johtamat lukuisat mielenosoitukset ovat osoittaneet, että muutos voi onnistua ja olla johtamatta vastarintaan vain, jos se valmistellaan asianmukaisesti ottaen huomioon kaikki sidosryhmät ja varmistaen asianmukaiset kuulemismekanismit, jotta siirtymä voidaan toteuttaa oikeudenmukaisesti.

3.3 Kansalaisten on myös ymmärrettävä, että EU:n toimien vaikutuksilla on merkitystä maailmanlaajuisesti. Esimerkiksi jos teollisuutta vain ajetaan ulos Euroopasta ja tuotanto siirretään muualle, se ei välttämättä auta vähentämään maailmanlaajuisia hiilidioksidipäästöjä, saasteita ja luonnon monimuotoisuuden köyhtymistä. Vihreän kehityksen ohjelman onnistuminen riippuu myös kyvystä varmistaa, että siirtymä on oikeudenmukainen ja kestävä talouden, teollisuuden ja yhteiskunnan kannalta. Tästä syystä ETSK tähdentää, että oikeudenmukaisella siirtymällä olisi oltava keskeinen asema EU:n seuraavalla poliittisella asialistalla, ja kehottaa aiemman lausuntonsa⁽⁴⁾ mukaisesti laatimaan kehityksen oikeudenmukaiselle siirtymälle.

3.4 ETSK ehdottaakin, että vihreän kehityksen ohjelman eri pilareita kalibroidaan uudelleen ja että tehdään arvioita niiden tuloksellisuudesta ja toteutettavuudesta ja harkitaan vaihtoehtoisia skenaarioita, joilla voitaisiin varmistaa, että jäsenvaltioiden panos on paras mahdollinen. Tässä mielessä vihreän kehityksen ohjelmassa olisi asetettava etusijalle toimenpiteiden johdonmukainen toteuttaminen eli vihreän siirtymän edistämisen kannalta kriittisiä aloja koskevien säännösten vertikaalinen ja horisontaalinen johdonmukaisuus. ETSK peräänkuuluttaa myös kokonaisvaltaisemman lähestymistavan omaksumista johdonmukaisuuden varmistamiseksi sekä päällekkäisyyksien ja politiikan redundanssin välttämiseksi.

3.5 ETSK suosittaa jälleen, että etusijalle asetetaan ne tärkeimmät tekijät, jotka edistävät hiilestä irtautumiseen, saasteiden vähentämiseen ja luonnon monimuotoisuuden palauttamiseen tähtäviä prosesseja, sekä niihin sisältyvät toimet, joilla saavutetaan parhaiten tuloksia, edistymistä ja hyötyjä. Näiden toimien toteuttamista olisi jatkettava jäsenvaltioiden erityisolosuhteet huomioon ottaen unohtamatta vähemmän tärkeitä aloja.

3.6 Tietyt kilpailukykyyn liittyvät riskit: On yleisesti tiedossa, että vihreän siirtymän prosessi vaatii valtavasti suhteellisen pitkäaikaisia investointeja. Vihreän siirtymän aikaiset investointitarpeet eivät ole välttämättä aina linjassa yritysten lyhyen ja pitkän aikavälin kannattavuuden kanssa. On erittäin toivottavaa, että EU:n kilpailukykyä tarkastellaan kattavasti ottaen huomioon koko liiketoimintaympäristö ja sen muuttuminen (eikä ainoastaan niitä teollisuudenaloja, joihin vaikutukset kohdistuvat ensisijaisesti).

3.7 Markkinoiden rakenteeseen liittyvät toimenpiteet markkinoiden hätätilanteessa: Energiakriisi paljasti tarpeen mukauttaa markkinoita. Olisi ensinnäkin otettava käyttöön interventiomekanismi, jotta markkinat voitaisiin vakauttaa, jos heilahtelu on poikkeuksellisen voimakasta ja jos se vaikuttaa kielteisesti energian hintaan tai muihin hintoihin. Toiseksi on suositeltavaa päästä yksimielisyyteen siitä, millainen rahoitusmalli olisi oltava vihreään siirtymään tehtävillä investoinneilla, esimerkiksi investoinneilla tulevaisuuden sähkökapasiteetteihin, joiden avulla voidaan varmistaa kohtuuhintainen energia asiakkaille, hyödyntää julkisia ja yksityisiä energialähteitä ja mahdollistaa riittävät voitot energiayhtiöille välttämällä samalla keinottelua. Kolmanneksi sähkömarkkinoiden rakenteen on myös reagoitava uusiutuvien energialähteiden muuttuvaan osuuteen energialähteiden yhdistelmässä. Viimeisimmän tuotantopanoksen hinnan ei siten pitäisi enää määrittää yhtä voimakkaasti sähkön vähittäishintaa. Euroopan energijärjestelmän turvallisuuden ja kustannustehokkuuden parantamiseksi on ratkaisevan tärkeää tukea uusiutuvaa ja vähähiilistä energiaa varten tarvittavan infrastruktuurin kehittämistä, mukaan lukien energian varastointi, hiilidioksidin talteenotto ja varastointi, joustava kapasiteetti ja yhteenliitännät.

3.8 Investointiprioriteetit muuttuvissa maailmanlaajuisissa olosuhteissa: ETSK suosittaa, että vihreän siirtymän prosessia koordinoidaan muiden maailmanlaajuisien kilpailijoiden kanssa Euroopan kilpailukykyyn säilyttämiseksi ja hiilivuodon välttämiseksi. ETSK tukee kaikenlaista yhteistyötä ja kaikenlaisia toimenpiteitä, joilla tähdätään EU:n aseman vahvistamiseen maailmassa. Näihin kuuluu muun muassa vahvistettu yhteinen vihreä diplomatia, jolla luodaan globaalisti tasapuoliset ja oikeudenmukaiset toimintaolosuhteet, joissa EU:n ympäristö- ja sosiaaliorneja voidaan edistää ja levittää maailmalle ja unionin tuotteet ja palvelut ovat kilpailukykyisiä ja niiden menekkiä edistetään.

⁽³⁾ Antwerpenin julkilausuma.

⁽⁴⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "EU:n oikeudenmukaisen siirtymän politiikkakehityksen edistämiseksi tarvittavat toimenpiteet" (EUVL C, C/2024/1576, 5.3.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/1576/oj>).

3.9 Koska vihreän kehityksen ohjelman rakennetta ei ole kartoitettu, mittaaminen, arviointi ja valvonta on vaikeaa. Puutteita olisi korjattava myös hallintorakenteessa. ETSK ehdottaa, että puutteet analysoidaan huolellisesti ja että ne korjataan hallinnosta annetussa tarkistetussa asetuksessa. Olisi vältettävä eroja kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien välillä ja viivästyksiä niiden toimittamisessa, ja jäsenvaltioiden ilmastotavoitteet olisi sovittettava paremmin yhteen.

3.10 Sääntely-ympäristöstä on tullut erittäin monimutkainen, ja raportointi- ja hallintokustannukset ovat käyneet kohtuuttomiksi. Johdetun oikeuden säädösten suuri kasvu lisää vielä monimutkaisuutta ja sääntelyn epävarmuutta. ETSK kehottaa komissiota käyttämään sekundaarilainsäädäntöä vain poikkeuksellisesti ja antamaan jäsenvaltioille ja teollisuudelle riittävästi aikaa täytäntöönpanoon (ihannetapauksessa vähintään kolme vuotta kaikkien säädösten, myös johdetun oikeuden säädösten, hyväksymisestä).

4. Uudelleenkalibroinnin mahdolliset kohteet:

4.1 **Energiatehokkuusdirektiivi:** ETSK huomauttaa, että tehokkuusvaatimukset ovat todellisuudessa jäljessä tavoitteesta. Energiatehokkuus ja sen hyödyt ovat toisaalta jotain konkreettista useimmille Euroopan kansalaisille sekä yrityksille ja julkisille laitoksille. Mahdollinen uudelleenkalibrointi voisi tarkoittaa tässä yhteydessä lisärahoituksen kohdentamista uudelleen niin, että voitaisiin vastata suureen kysyntään tällä sektorilla, sekä energiatehokkuustoimien piteiden mukauttamista jäsenvaltioiden erityisiin olosuhteisiin samalla kun edistetään kestäviä rahoitusvälineitä, kuten energiatehokkuussopimusta.

4.2 **Uusiutuvia energialähteitä koskeva kolmas direktiivi:** ETSK kannattaa sitä, että uusiutuvien energialähteiden osuuden lisäämistä jatketaan nykyisen suuntauksen mukaisesti. Energiakriisi on osoittanut, että maat, joissa uusiutuvien energialähteiden osuus kestävässä energialähteiden yhdistelmässä on suurempi, ovat selvästi muita vähemmän alttiina kielteisille vaikutuksille, jotka johtuvat esimerkiksi energian hintojen nopeasta noususta. On luotava edellytykset tavoitteiden saavuttamiselle (esimerkiksi tavoite, joka koskee muuta kuin biologista alkuperää olevia uusiutuvia polttoaineita Euroopan unionissa). Sitä, miten tavoitteen saavuttamista arvioidaan, olisi mukautettava, samoin kuin delegoituja säädöksiä, joilla säännellään muuta kuin biologista alkuperää olevien uusiutuvien polttoaineiden tuotannon edellytyksiä vähähiilisten teknologioiden osalta. Vaihtoehtoisesti olisi laadittava hyväksyttävissä oleva delegoitu säädös vähähiilisten tuotteiden tuotantoa varten. Lisäksi tavoitteissa, jotka koskevat 1,5 prosentin vuotuista osuutta teollisuudessa, olisi otettava huomioon teollisuuden monimuotoisuus ja sen riippuvuus energiantoimittajista.

4.3 **EU:n päästökauppajärjestelmän mekanismi:** ETSK pitää suositeltavana, että EU:n päästökauppajärjestelmän mekanismia vakautetaan ja poistetaan sen heilahtelut, jotta sidosryhmät voisivat tehdä tärkeitä investointipäätökset paremmin ennustettavissa puitteissa. Voittaisiin pohtia sellaisten toimien toteuttamista, joilla rajoitettaisiin tällä hetkellä havaittavissa olevaa heilahtelua (molempiin suuntiin). Yhtenä ratkaisuna voisi olla markkinavakausvarantomekanismin uudelleenmäärittely erityisesti silloin, kun päästöoikeuksien hinta on korkea. On myös tarpeen arvioida EU:n päästökauppajärjestelmän eri lähteitä tarjonnan ja likviditeetin kannalta. Tämä koskisi kaikkia mahdollisia lähteitä, olipa kyse sitten alakohtaisesta laajentamisesta, EU:n päästökauppajärjestelmän ja uuden päästökauppajärjestelmän yhdistämisestä tai yhteenliittämisestä, hiilenpoistohyvityksistä taikka Pariisin sopimuksen 6 artiklan mukaisista hyvityksistä. Euroopan komission olisi ilmoitettava mahdollisimman pian, kuinka kauan hiilenpoistoja vielä hyväksytään ja mitä niistä hyväksytään. ⁽⁹⁾ EU:n päästökauppajärjestelmän mukauttamisen seuraavissa vaiheissa olisi otettava huomioon hiilirajamekanismin vaikutukset ja siitä saadut ensimmäiset kokemukset. On erittäin tärkeää varmistaa, ettei päästökauppajärjestelmä vaikuta suhteettomasti teollisuudenaloihin, joille ei ole toteuttamiskelpoisia vaihtoehtoja hiilestä irtautumiseksi. EU:n päästökauppajärjestelmän huutokauppapaikan soveltamisalan laajentamisen osalta ETSK suosittelee noudattamaan suurta varovaisuutta, kun siihen sisällytetään useita teollisuudenaloja tai kotitalouksia.

4.4 **Hiilirajamekanismi (CBAM):** Hiilirajamekanismin (jonka tarkoituksena on varmistaa tasapuoliset toimintaedellytykset EU:n tuottajille ja EU:n ulkopuolisille tuottajille) täytäntöönpanossa on siirtymävaiheessa tullut vastaan joitakin käytännön ongelmia. Tuontiyritysten on kerättävä toimittajiltaan todellisia päästötietoja, mikä ei ole lainkaan helppoa. Komissio on hyväksynyt väliaikaisen toimenpiteen, joka mahdollistaa todellisten tietojen korvaamisen yhteisen tutkimuskeskuksen selvitykseen perustuvilla "oletusarvoilla". Jos EU haluaa, että Euroopassa on jatkossakin teollista toimintaa, oletusarvojen on kuitenkin oltava suurimman hiilidioksidipäästötason mukaisia, jotta todellisten tietojen toimittamiseen olisi tehokkaat kannustimet ja kolmansien maiden vientitoimijoiden vapaamatkustus estyisi. Jotta

⁽⁹⁾ CEPS:n raportti vihreästä siirtymästä, kesäkuu 2024.

päästökauppajärjestelmän piiriin kuuluvat teollisuudenalat eivät siirtyisi EU:n ulkopuolelle, on ratkaisevan tärkeää, että tuojat raportoivat todelliset päästöt ja että oletusarvojen käytöstä luovutaan siirtymäkauden jälkeen. Muussa tapauksessa kolmansien maiden yritykset saavat kilpailuetua EU:n teollisuudenaloihin nähden ja EU:n ilmastotavoitteet vaarantuvat. Tuojiin, jotka eivät kohtuullisin ja todistetuin ponnisteluin pysty keräämään toimittajiltaan todellisia päästötietoja, olisi siirtymäkauden aikana voitava käyttää parhaita arvioitaan edellyttäen, etteivät ne alita sovellettavia oletusarvoja. Markkinatoimijoilla on hiilirajamekanismin raporttien toimittamisessa myös lukuisia teknisiä ongelmia, joita ovat esimerkiksi virheilmoitukset, rekisteröinti- ja sisäänkirjautumisongelmat sekä luonnosten tallentamiseen liittyvät ongelmat. Monet yritykset ovat toivoneet, että komission järjestelmästä tehtäisiin käyttäjäystävällisempi. Nämä haasteet ovat erityisen työläitä pk-yrityksille, joilla on vain vähän tai ei lainkaan kokemusta hiiliraportoinnista, mikä korostaa tarvetta lisätä teknistä tukea. Olisi otettava käyttöön korkeampi kynnysarvo, jotta voitaisiin keventää pienempien tuojaan taakkaa, mukaan lukien tuonti rajoitettua tuotantoajoa tai tutkimusta varten. EU:n teollisuusvientien ei kuulu hiilirajamekanismin soveltamisalaan, mikä on keskeinen ongelma, joka on hoidettava kuntoon ennen vuotta 2026, sillä eurooppalaiset yritykset menettävät maksuttomien päästöoikeuksien antaman suojan, kun CBAM otetaan täyteen käyttöön. Kaikkein sääntelyyn liittyy valitettavasti sääntöjen kiertämisen riski. Lopullisissa CBAM-säännöksissä on torjuttava asianmukaisesti näitä riskejä, myös toteuttamalla uudelleenjärjestelyjä.

4.5 Puhdas liikkuminen: ETSK suosittelee, että liikkumisen rooliin vihreässä siirtymässä suhtaudutaan objektiivisesti. Sähköisen liikkumisen kehitys henkilöautoliikenteessä etenee hitaammin kuin alun perin odotettiin. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa 2019/631 valmistajille asetetaan vuodeksi 2025 erittäin tiukat seuraamukset ja maksut sen varalta, että ne ylittävät markkinoille saatettua ajoneuvokantaa koskevan vuotuisen päästötavoitteensa. Vaarana on, että osa toimittajista joutuu maksamaan jo vuonna 2025 sakkoja siitä, etteivät ne ole saavuttaneet tavoitteita, ja tämä syistä, joihin ne eivät ole välttämättä voineet itse vaikuttaa (esim. markkinoiden kasvun hidastuminen, riittämätön latausinfrastruktuuri EU:ssa). Raskaiden ajoneuvojen tapauksessa suurin haaste sähköisen liikkumisen kehittämiseksi on samoin riittämätön latausinfrastruktuuri, mukaan lukien soveltuvat levähdyspaikat. Huomattakoon, että ajalla, joka kuluu odotettaessa latausta, on vaikutus asiakkaaseen, ja se muuttaa liiketoimintamalleja. ETSK kehottaa myös yhdenmukaistamaan tekstejä, esimerkiksi akku-asetusta ja Euro 7 -asetusta. Koska sähköautomarkkinoiden kasvu hidastuu, olisi suositeltavaa ainakin harkita joidenkin joustomahdollisuuksien voimassaolon jatkamista. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi superbonukset, päästöttömien ja vähäpäästöisten ajoneuvojen kannustinmekanismi, ajoneuvokannan hybriditeknologia siirtymävaiheen teknologiana ja synteettisten polttoaineiden käyttö nykyisessä ajoneuvokannassa. Päästöttömään liikenteeseen siirryttäessä yritysten markkinapäätöksille olisi annettava enemmän tilaa.

4.6 Julkista tukea koskevat säännöt: Julkista tukea koskevia sääntöjä on tarpeen arvioida uudelleen. Suurten yritysten olisi voitava saada vihreisiin investointeihin ja teknologioihin julkista tukea sekä pääomamenoille että toimintamenoille sen verran, että investoinnit uusiutuviin energialähteisiin ja vihreään tuotantoon olisivat pitkällä aikavälillä taloudellisesti kestäviä. Jos vihreille tuotteille on saatavilla erityistä tukea EU:n ulkopuolisissa maissa, tätä tukea on "tasapainotettava". Julkista tukea koskevat säännöt on avattava uudelleen, ja on punnittava modernisaatiorahaston ja innovaatiorahaston sekä ensisijaisten hankkeiden (esimerkiksi vihreän vedyn) täytäntöönpanon tuottamia hyviä tuloksia. Ympäristöystävälliselle julkiselle liikenteelle olisi annettava etusija politiikassa ja taloudellisessa tuessa yksittäisiin vaihtoehtoihin nähden.

4.7 Oikeudenmukainen siirtymä: ETSK ehdottaa EU:n oikeudenmukaisen siirtymän seurantakeskuksen perustamista, jotta voidaan seurata toimintapolitiikkoja ja arvioida niiden välittömiä ja välillisiä vaikutuksia kartoittamalla työllisyyttä, työpaikkoja, taitoprofiileja, mahdollisia työpaikkojen menetyksiä ja työpaikkojen luomista. Tätä varten olisi vahvistettava EU:n oikeudenmukaisen siirtymän rahastoa ja selvitetävä mahdollisuutta kehittää SURE-välineen kaltaisia aloitteita aloille, joihin kohdistuvat raskaimmat vaikutukset.

4.8 Yhteinen maatalouspolitiikka (YMP): Ympäristö- ja ilmastopolitiikan pitäisi olla välineitä, joiden avulla kohennetaan maatalousalan häiriönsietokykyä pitäen samalla yllä tuottavuutta. Niiden olisi oltava osa pitkän aikavälin ratkaisuja ja suuntaviivoja tulevaa päätöksentekoa varten ja tarjottava maataloustuottajille konkreettisia mahdollisuuksia. Seuraavassa YMP:ssä ja muilla välineillä onkin annettava maataloustuottajille asianmukaista tukea läpi koko siirtymän ⁽⁶⁾, mukaan lukien tuki teknisesti ja taloudellisesti toteuttamiskelpoisille ratkaisuille, kuten orgaanisille tai kehittyneille lannoitteille. Olisi myös tarjottava julkisella rahoituksella tai yksityisillä sopimuksilla lisäkannustimia myönteisille ulkoisvaikutuksille, joita jotkin tietyt maatalouden toiminnot tuovat maisemalle, luonnon monimuotoisuudelle, ympäristölle ja

⁽⁶⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Riippumattoman ja kestävä elintarviketuotannon edistäminen: vuoden 2027 jälkeisen yhteisen maatalouspolitiikan strategiat" (EUVL C, C/2024/2099, 26.3.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/2099/oj>).

ilmastolle. ETSK tukee lisäksi joustavuuden lisäämiseen ja EU:n maataloustuottajien hallinnollisten rasitteiden keventämiseen tähtääviä yksinkertaistamistoimenpiteitä, kuten hiljattain ehdotettuja tilapäisiä poikkeuksia epäsuotuisien sääolojen vuoksi sekä maanmuokkausta, maan peittämistä viljelykasveilla ja pysyvän nurmen ennallistamista koskevia yksinkertaistuksia. Tarvitaan myös asianmukaisia koulutusohjelmia, joilla pyritään lisäämään maatalousneuvojen ja maataloustuottajien tietämystä viherryttämistoimenpiteistä niiden taloudellisten vaikutusten vuoksi, muun muassa viljelykierrosta ja pölyttäjien ekologiasta, tunnistamisesta ja luontotyyppien ennallistamisesta. Samoin tarvitaan lisää tukea, jotta voidaan auttaa maataloustuottajia selviytymään tarvittavasta seurannasta. On myös olennaisen tärkeää käynnistää uudelleen kansalaisyhteiskunnan ja maatalousyhteisön välinen vuoropuhelu pitkällä aikavälillä ja asettaa maataloustuottajat keskeiseen asemaan YMP:ssä.

4.9 Luvat: Vaikka nettonollateollisuutta koskevan säädöksen ja uusiutuvan energian direktiivin yhteydessä on toteutettu huomattavia ponnistuksia, EU:n muuhun lainsäädäntöön, kuten vesipuidedirektiiviin ja teollisuuden päästödirektiiviin, sisältyy merkittäviä lupiin liittyviä tekijöitä. Johdonmukaisuutta näissä asioissa on varaa parantaa. On tärkeää lisätä johdonmukaisuutta sekä vertikaalisesti (EU:n ja jäsenvaltioiden välillä) että horisontaalisesti (EU:n lainsäädännössä). On myös tärkeää tutkia edelleen teknologisia innovaatioita maa- ja meriekosysteemeille mahdollisesti aiheutuvien häiriöiden minimoimiseksi. Uusiutuvan energian laitosten käyttöönottoa on tarkasteltava yhdessä maankäytön suunnittelun kanssa, ja on huolehdittava yleisön tosiasiallisesta osallistamisesta. (*)

4.10 Hiilenpoistot: Yhdenmukaistamalla hiilenpoistotoimet strategisesti luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen tähtäävien käytäntöjen kanssa päätöksentekijät voisivat maksimoida sekä ilmastonmuutoksen hillintään että ekosysteemien terveyteen kohdistuvat myönteiset vaikutukset. Innovatiivisten toimintamallien edistäminen erityisesti luontopohjaisten ratkaisujen ja hiiliviljelyn yhteydessä voisi vapauttaa näiden synergioiden koko potentiaalin. Lainsäätäjille voisi olla hyödyllistä tutkia perusteellisemmin kannustimien luomista tietyille ennallistamistoimille sekä mahdollisuuksia, joita ne tarjoavat ilmastonmuutoksen hillintää koskeville strategioille. Näin voitaisiin parantaa EU:n ilmasto-ohjelman ja luonnon monimuotoisuutta koskevien tavoitteiden yhteyksiä. Lisäksi tällaisilla kannustimilla voitaisiin sovittaa maankäyttäjien, myös maataloustuottajien ja metsänhoitajien, intressit paremmin yhteen ilmasto- ja ennallistamistoimien kanssa.

4.11 EU:n metsäkatoasetus ja huolellisuusvelvoite: Olennaiset raportointivaatimukset ovat epäselviä; ei ole etenään toimivaa EU:n tietojärjestelmä eikä maiden vertailuanalyyysjärjestelmää. Nämä puutteet on korjattava, jotta molempien säädösten tavoitteet voidaan toteuttaa tehokkaasti.

4.12 Fluorattuja kaasuja koskeva asetus (F-kaasuasetus): Ensimmäisten vähennystoimien (jotka perustuivat alkuperäiseen asetukseen) jälkeen F-kaasuja sisältävien eri kylmäaineiden hinnat nousivat jyrkästi. Tämän seurauksena näille kemikaaleille syntyi vilkkaat pimeät markkinat, ja EU:hun salakuljetettiin useiden satojen miljoonien eurojen arvosta kylmäaineita. F-kaasujen laillisille toimittajille aiheutui satojen miljoonien eurojen tappiot, sillä laittomia F-kaasuja tarjottiin ilman kiintiöitä erittäin alhaisin hinnoin. Niiden tekninen laatu oli kyseenalainen, ja siksi niiden käyttö oli riskialtista. Keskivertokäyttäjät eivät kuitenkaan pystyneet erottamaan laittomia aineita laillisista. Lainvalvontaviranomaiset ylikuormittuivat. Tämä johti kilpailun vääristymiseen, joka oli vahingoksi EU:n yrityksille.

4.13 Kestävien tuotteiden ekologista suunnittelua koskeva asetus ja pakkauksista ja pakkausjätteistä annettu asetus: Yleinen siirtymäkausi antaa yrityksille vain lyhyen ajan tarkistaa ja tarvittaessa mukauttaa tuotanto- ja jakeluprosessejaan. Lisäksi molempiin ehdotuksiin liittyy valtava määrä yksityiskohtia, joita on määrä selvittää delegoiduissa säädöksissä, mikä edellyttää teollisuudenaloilta jatkuvaa seurantaa ja välitöntä reagointikykyä siirtymävaiheen jälkeen. Delegoitujen säädösten laatimiseen on lisäksi vaikeampi vaikuttaa ja niitä on vaikeampi seurata verrattuna avoimempaan tavalliseen lainsäätämisyjärjestykseen tai täytäntöönpanosäädöksiin, joissa otetaan huomioon myös sidosryhmien näkökannat.

(*) Euroopan talous- ja sosiaaliskomitean lausunto aiheesta "Energiakäänteeseen ja vähähiilisyyteen siirtymisen yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden perusedellytykset" (EUVL C 290, 29.7.2022, s. 22).

4.14 **Energiamerkitöjen eurooppalainen tuoterekisteri:** EPREL-rekisteröintivelvoitteen (mukaan lukien poikkeukset, jotka koskevat määrällisiä kynnysarvoja käytäviä pieniä sarjoja ja esimerkiksi erikoistuneita yksilöllisiä B2B-sovelluksia) hyödyllisyyttä on arvioitava. Syötettävät tiedot on karsittava markkinavalvonnan ja kuluttajien kannalta välttämättömään minimiin. Soveltamisalaan liittyvät oikeudelliset epäselvyydet, jotka koskevat esimerkiksi tuotteisiin sisäänrakennettuja (eli ei-irrotettavia) valonlähteitä, on poistettava. Yhtenäinen malli yksinkertaisena testimenetelmänä valmistajille ja maahantuojille voisi helpottaa sääntöjen noudattamista.

Bryssel 19. syyskuuta 2024.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Oliver RÖPKE